

Links Ecologisch Forum (LEF)

Forum Gauche Ecologie (FGE)

Radicaal Groen Linkse Partijoverstijgende Beweging

Mouvement Radical Rouge et Vert, au-delà des Partis

Bedenkingen en vragen bij de nieuwe coöperatieve bank NewB

Geplaatst op maandag 01 april 2013 |

De inspraak van de aandeelhouders ligt vast in de wet. Wat met de inspraak en de controle van de werknemers?

In het manifest en de statuten van de nieuwe nog op te richten coöperatieve bank NewB (*) kunnen we lezen welke de 12 waarden zijn van de toekomstige bank. Het gaat dan onder meer over directe participatie, investeringen in de reële economie, transparantie, diversiteit, duurzaamheid e.a.

Mooie en degelijke intenties die nu reeds zestig organisaties en NGO's en meer dan 20.000 personen als aandeelhouder hebben bekoord. "Zij weten dat die bliksemstart ongelooflijk motiverend is maar dat het werk niet af is. Het is nog een lange weg tot de bank er zal staan." schrijft Dirk Barez op Pala. Dat is ook zo. Veel zal nog moeten uitgeklaard worden in allerlei discussieavonden die er aan komen. We willen met dit artikel enkele bedenkingen en vragen formuleren die de discussie kunnen stofferen.

Er zal in de praktijk heel wat nodig zijn om het vertrouwen te behouden en zo'n alternatieve bank waar men van droomt waar te maken. Waakzaamheid is geboden, elk jaar opnieuw.

Ook de stichters van de vroegere coöperatieve werken en -bedrijven van het ACW hadden prachtige waarden om voor te gaan. Dat was zelfs nadien nog het geval voor de meeste verantwoordelijken uit de Kristelijke Arbeidersbeweging. Velen waren idealisten en geloofden in de waarden van de christelijke coöperatieven. Ik was een onder hen. Toch is het misgegaan.

Daarom is het uiterst belangrijk dat men een analyse maakt van datgene wat er ondanks de goedbedoelde start toch verkeerd is gelopen bij de Groep Arco en de coöperatieve werking van het ACW. Laten we er onze lessen uit trekken.

Er is daarover al veel geschreven en ik zal me hier beperken tot de cruciale vraag wat de oorzaken waren die hier relevant zijn en hoe men dat in de toekomst kan voorkomen.

Er zijn vele factoren, maar enkelen, kan ik toch summier opsommen. Het gaat dan over de aandeelhoudersstructuur, het stemrecht per aandeel in plaats van per venoot waardoor de organisaties de meerderheid uitmaakten van de A.V alles te zeggen hadden, de niet-transparantie en de volledige afwezigheid van de werknemers en van de overgrote meerderheid van de aandeelhouders in de besluitvorming. Het verlaten van vele basisprincipes van ethisch, duurzaam en coöperatief ondernemen is natuurlijk ook een grote factor van verval geweest.

In allerlei artikels op "dewereldmorgen" kunnen we lezen dat de NewB zich sterk maakt dat dit een ander verhaal is dan dat van Arco en de coöperatieven van het ACW of van de bank Triodos bijvoorbeeld.

Om dit te illustreren stellen de initiatiefnemers: "Ten eerste staan we erop enkel in de reële economie te investeren. ...Ten tweede was Arco ook getrapte participatie waarbij je je stem geeft aan een organisatie die bepaalt wat er met je geld gebeurt. Wij gaan met onze coöperatie echter voor directe participatie, hoge duurzame eisen, én een brede dienstverlening met alle gewone producten, én nationaal werken, én een echte coöperatie zijn. "

Volgens mij zal de NewB heel wat meer moeten verschillen wil ze werkelijk zo anders worden en vooral anders blijven.

De initiatiefnemers spreken nu bijvoorbeeld van directe participatie van de aandeelhouders. Men moet me maar eens uitleggen hoe men 800.000 coöperanten, zoals bij Arco, zou laten participeren aan een directe besluitvorming. (Zelfs met de huidige 20.000 zal dat al

onmiddellijk een uitdaging en een bijna onmogelijke zaak worden.)

Men mag niet vergeten dat de aandelen van Arco ook een directe participatie waren in de vennootschappen van Arco. Ook die aandeelhouders konden bij Arco mee beslissen waar de gelden zouden voor gebruikt worden en wie hun bestuurders bijvoorbeeld zouden zijn. Zij hadden bijvoorbeeld kunnen beslissen (tenminste aanwezig zijn en stemmen) dat BACOP en DVV niet zouden worden verkocht aan Dexia.

Achthonderdduizend burgers namen vroeger een aandeel bij BACOB en Arco, sommigen uit idealisme of als steun voor die coöperatie of dat specifiek bedrijf maar meestal omwille van eigen voordeel.

Waarschijnlijk zal het nu niet anders zijn en het zou een grote misrekening zijn te denken dat de initiatiefnemers en coöperanten van vroeger minder nobelere bedoelingen hadden dan deze van nu.

Eens men een aandeel heeft, en zeker na vele jaren nadien, vergeet de meerderheid van de aandeelhouders dat ze zo'n aandeel hebben. De overgrote meerderheid zal, evenals vroeger, evenmin naar de Algemene Vergaderingen komen waar de beslissingen worden genomen.

Dat tienduizenden nu spontaan uit sympathie een aandeel van 20 € nemen is mooi en een proficiat waard. Het is een teken dat het idee leeft bij een deel van de bevolking. Het geeft wel geen enkele garantie dat de NewB anders zal zijn dan de vroegere BAC of Triodosbank bijvoorbeeld. Het is evenmin een garantie dat deze tienduizenden aandeelhouders zich anders zullen gedragen. We kunnen wel hopen en bepaalde waarborgen inbouwen.

Veel zal blijken uit de toepassing en/of aanpassing van de statuten en van de structuur van NewB en later uit de dagelijkse realiteit. Het gaat tenslotte niet om een initiatief voor enkele jaren.

In elk geval is het goed om nu enkele vragen te stellen en enkele bedenkingen te maken die in de discussie kunnen worden meegenomen.

Het doel van deze coöperatieve vennootschap NewB is "de oprichting van een nieuwe coöperatieve bank in België voorbereiden (of onderzoeken of bevorderen)" Moet er geen duidelijkheid geschapen worden of het binnen deze vennootschap zal zijn dat de bank wordt opgericht of met een andere nog op te richten vennootschap?

In de statuten is het principe van "een vennoot een stem" vastgelegd en niet van een stem per aandeel. Dat is reeds mooi. De vennoten moeten ook weten dat er twee soorten aandelen zijn: klasse A voor de 60 organisaties -oprichters en klasse B voor de individuele aandeelhouders. Op een Algemene Vergadering hebben beide groepen een blokkeringsrecht. Er is namelijk in de statuten voorzien dat er bij de besluitvorming telkens een meerderheid van beide soorten aandeelhouders moet zijn. Voor een eventuele wijziging van het doel en van de statuten is er zelfs een 4/5 van de aanwezige vennoten van elke groep nodig. Is dit goed of slecht? Het is een punt om over na te denken.

Op het ogenblik dat men beslist om de nieuwe bank op te richten, zal men nog aan veel voorwaarden moeten voldoen en zullen er nog enkel jaren verstrijken. Hopelijk blijft de motivatie van de huidige aandeelhouders zolang intact. Een van de voorwaarden is het bezit van miljoenen aan beginkapitaal. Waar gaat men dit enorm kapitaal bijeen halen want niet elke huidige vennoot van 20 € zal meer kunnen of willen bijdragen aan dat risicokapitaal dat een aandeel toch altijd blijft? Als er miljoenen van de organisaties of andere groepen moeten komen, gaan die dan nog bereid zijn met het principe van "één organisatie-vennoot, één stem"? Komt hier ook niet best vooraf klaarheid over?

Op dit ogenblik zetelen er enkel leden van organisaties in de RVB. Dat is normaal bij de oprichting die alleen gebeurde door organisaties. Het is juist dat de A.V steeds nieuwe leden van de RVB kan bij verkiezen die dan bijvoorbeeld komen uit de privé-aandeelhouders of de werknemersgroep van NewB. Is het niet best nu reeds zekerheid te geven over een recht op vertegenwoordiging van beide groepen in de RVB, gezien het blokkeringsrecht van de organisaties in de A.V.?

Om 20.000 aandeelhouders, en hopelijk honderdduizenden, direct te betrekken bij de besluitvorming op een A.V zal er nogal wat creativiteit nodig zijn. Hoe gaat men de directe besluitvorming organiseren van al die aandeelhouders?

De aandeelhouders zullen later ook moeten waken over de toepassing van de principes in de bedrijfsvoering eens de bank is opgericht. Gaat men in de praktijk niet voor dezelfde morele keuzes komen te staan als de bedrijven van de Christelijke Coöperatieven zoals DVV en BAC of ARCO? Denk maar aan het gebruiken van de aftrek notionele intrest of andere fiscale opportuniteiten. Het is goed dat iedereen zich daar vooraf van bewust is.

De hamvraag voor mij persoonlijk is hoe men de toekomstige werknemers van de nieuwe bank NewB gaat betrekken in de besluitvorming. Met evenveel rechten als de aandeelhouders-oprichters en als de privé-aandeelhouders?

Waarom zou men ter gelegenheid van zo'n mooi nieuw initiatief ook niet innoverend kunnen zijn in verband met de participatie van de werknemers?

Volgens mij heb je in een onderneming niet alleen de pijler van het kapitaal, hier de aandeelhouders, maar ook de even noodzakelijke en belangrijke pijler van de werknemers.

In mijn opvatting mag men een groot bedrijf niet alleen overlaten aan de macht van het kapitaal en haar aandeelhouders. Dat principe wijzigt voor mij niet als het een coöperatief bedrijf is en/of het kapitaal komt van individuen en organisaties.

Men kan vele formules bedenken van werknemersparticipatie maar in elk geval zouden de werknemers een toezicht en controle moeten krijgen, liefst met vetorecht over de belangrijkste levensmomenten van het bedrijf. (denk aan sluiting, herstructureringen, opstarten of verdwijnen van een onderdeel, het risicoprofiel van de onderneming en welke producten ze ten dienste stelt, loonpolitiek, aanstelling ceo, enz...)

Over de wijze waarop de werknemers meer vat hebben op de besluitvorming kan men nadenken en discussiëren. Bij wijze van voorbeeld: de participatie kan bestaan in het oprichten van toezichtsraad of ook door een wijziging van de aandeelhoudersstructuur.

Waarom zou men bijvoorbeeld niet kunnen nadenken over het invoeren van een derde soort aandelen, klasse C voorbehouden voor de werknemers. Die zouden dan ook dezelfde waarborgen hebben bij de besluitvorming in de A.V als deze van klasse A en klasse B.

Een veel gehoord argument is dat de werknemers dan alles gaan blokkeren en alleen aan zichzelf zullen denken. Het omgekeerde is tot op heden bewezen: het waren steeds de werknemers die inleverden en bezorgd waren voor hun bedrijf. Dat kon men niet altijd zeggen van de Ceo's, bestuurders en aandeelhouders. Ook de coöperatieve NewB met tienduizenden aandeelhouders is geen garantie dat ze het beter gaan doen en op ieder ogenblik het algemeen belang van de bank en van de werknemers boven het eigen belang van hun kapitaalbreng gaan stellen. Er zijn bovendien voorbeelden genoeg waar de werknemers zelfs volledig de baas zijn. Zie o.m. een artikel van Dirk Barez over de arbeiderscoöperatie Mordagon in Spanje, een bedrijf met meer dan 80.000 werknemers. (**)

Dit artikel is allerm minst bedoeld om het enthousiasme voor de NewB of de coöperatieve ondernemingen in het algemeen te temperen, integendeel. Ik ben een grote believer van de coöperatieve gedachte en heb er in de jaren 70 zelf voor geijverd en les over gegeven. Daarnaast heb ik persoonlijk coöperatieve bedrijfjes opgericht of helpen oprichten.

Ik wil alleen aantonen dat de naam alleen van "coöperatief bedrijf" noch de mooie intenties in de statuten een sluitende garantie zijn voor het bedrijf waar velen van dromen. We moeten deze evolutie kritisch blijven volgen met een positieve ingesteldheid.

Het zal uiterst moeilijk blijven om in een kapitalistische omgeving te werken met de voorgestelde principes. Er is namelijk weinig speelruimte inzake het algemeen belang en ethisch ondernemen en inzake directe participatie van werknemers en aandeelhouders.

Misschien kan dit initiatief niet alleen een lichtend voorbeeld zijn maar ook de zweep om de zo noodzakelijke aanpassingen door te voeren in de huidige banksector.

De enige goede oplossing is natuurlijk een wijziging van gans ons economisch systeem. In afwachting daarvan kunnen we wel al stappen zetten en niet alleen blijven dromen.

Pol Van Camp
coöperant groep ARCO, coöperant NewB
gepensioneerd werknemer en vakbondsafgevaardigde DVV (nu Dexia)

(*) <http://www.newb.coop/nl/over-newb.aspx>

(**) <http://www.dewereldmorgen.be/tags/mondragon>

Dit artikel verscheen eerder op De Wereld Morgen <http://www.dewereldmorgen.be/blogs/pol-van-camp/2013/03/29/bedenkingen-en-vragen-bij-de-nieuwe-coöperatieve-bank-newb>